

Welzijn en Verlag van de themadag Welzijnsbewaking

Bas Frieling

Opening themadag

De 23e themadag werd gehouden op 8 september 2011 in Groningen, we waren die dag te gast bij de Centrale Dienst Proefdieren (CDP). Het thema Welzijn en Welzijnsbewaking leverde wederom een themadag op die druk bezocht werd en dankzij de hulp van de medewerkers van het CDP is deze dag goed verlopen. Speciale dank aan Flip Klatter en zijn medewerkers die ook veel werk hebben verzet om deze dag mogelijk te maken. Flip Klatter feliciteerde en overhandigde namens de Biotechnische Vereniging aan Vera Baumans een cadeau voor het winnen van de Felix Wankel Tierschuts-Forschungspreis 2011.

Dr. Catriene Thuring en Angela J. van Damme

De dag werd begonnen met de lezing: Proefdierwelzijn en welzijnsbewaking binnen het CDP. Het werd een duo presentatie door de proefdierdeskundige dr. Catriene Thuring en de biotechnicus Angela J. van Damme van het CDP. Geschetst wordt de ontwikkeling van welzijnsbewaking binnen het CDP, de ontwikkeling hiervan besloeg meerdere jaren. Uitgangspunt bij het houden van (proef)dieren is dat dieren in een zo'n goed mogelijke conditie moeten zijn in het belang van zowel dierethisch oogpunt als wetenschappelijk oogpunt.

De oude situatie werd door middel van een dialoog door de duo sprekers voorgesteld, contact vanuit de biotechnicus naar de onderzoeker liep vaak vast, de drempel om de proefdierdeskundige in te schakelen was te groot. Een gezamenlijke visie opstellen was het vervolg, met de zogenaamde driehoek biotechnicus, onderzoeker en proefdierdeskundige.

De communicatie en informatie samen delen door contact te leggen via telefoon, schriftelijk en digitaal(toekomst). De informatie die er is vooraf delen met elkaar.

In de praktijk betekend dit nu binnen het CDP dat alle documenten door betrokkenen worden opgesteld, onderzoeker voor de DEC aanvraag, de DEC goedkeuring van het werkprotocol en het welzijnsdagboek, de biotechnicus stelt het logboek op. Wie vult deze documenten nu in? De DEC aanvraag en de DEC-goedkeuring werkprotocol door de onderzoeker het logboek en het welzijnsdagboek wordt door biotechnicus, onderzoeker en proefdierdeskundige ingevuld.

Door gezamenlijk gemaakte afspraken en kennis van elkaars documenten is duidelijk wat er moet gebeuren als er dierenwelzijnvragen zijn. De winst is dat onnodig lijden van proefdieren wordt beperkt, voor proefdieren een beter leven, voor de onderzoeker is de winst, minder »

dataverlies dossiervorming per dier, en voor de biotechnicus voldoening uit werk en voor de proefdierdeskundige uitoefening wettelijke taak met een gefundeerde informatie voor de jaarregistratie.

Prof. dr. Vera Baumans

Prof. dr. Vera Baumans vertelde in haar lezing over Dierenwelzijn en welzijnsbewaking in de Proefdierkunde. Het welzijn van dieren is een relatief begrip dat we kunnen definiëren als de toestand van een dier met betrekking tot voeding, gezondheid, gedrag en mentale conditie vervuld zijn. Waarom is dit belangrijk? Voor het welzijn van het dier of de toetsing ethische toelaatbaarheid, de wetenschappelijke resultaten en wettelijke verplichting. Voor welzijnsinschatting gebruiken we voornamelijk negatieve welzijnsparameters en maken de inschatting op het ongerief voor, tijdens en na het experiment. Ideaal zou zijn dat we welzijn zouden kunnen meten in positieve zin zoals het meten van plezier vraag het dier wat het wil, bijvoorbeeld voorkeur van bedding/kooiverrijking. Door het toepassen van de V van verfijning in huisvesting verzorging en in routineprocedures kunnen we ongerief en lijden van de dieren beperken. Pas kooiverrijking, pijnstilling bij pijnlijke procedures en humane eindpunten toe. Proefdieren kunnen ongerief ondervinden voor de start van het experiment (huisvesting en verzorging) tijdens het experiment, (vasten, injecties, individuele huisvesting) en na het experiment (pijn en ziekte). Door passende ongeriefindicatoren te gebruiken zoals gedragsparameters (abnormaal gedrag, geen nestbouw), fysiologisch parameters (gewichtsverlies, lichaamstemperatuur) en post mortem-parameters kunnen we een indruk krijgen van het welzijn van het dier. Een effectief welzijnschema kan hierbij helpen. Stel een team samen met voldoende expertise. Heb begrip van wat welzijn is en wat een ‘normaal’ dier is, en die beschikt over vaardigheden in observeren en interpreteren. Want “gelukkige” dieren zorgen voor goede onderzoeksresultaten.

Dr. Rob de Vries

De derde lezing die dag werd verzorgd door dr. Rob de Vries van het 3R Research Centre. Waarom zouden we eigenlijk rekening moeten houden met het welzijn van proefdieren? We vinden allemaal dat proefdieren niet onnodig mogen lijden maar om proefdierwelzijn goed te onderbouwen is niet makkelijk. De reden die vanuit dierethiek wordt gegeven, en ook in de Wod wordt genoemd, is dat dieren intrinsieke waarde hebben. Door het erkennen van de intrinsieke waarde wordt het welzijn van dieren belangrijk. Het met respect behandelen van de dieren voorkom lijden maar welzijn is niet het enige dat telt. Aan de aanwezigen in de zaal werden interviewvragen gesteld aan de hand van het volgende voorbeeld: het genetische modificeren van de kip om deze zo aan te passen dat het probleem van verenippen verdwijnt door de kip blind te maken. Daar werd vooral negatief op gereageerd, er zijn alternatieve oplossingen, bijvoorbeeld huisvesting aanpassen. Door het dier aan te passen aan onze behoefte verliest het dier zijn natuurlijke eigenschappen en dus zijn intrinsieke waarde. Het vervolg van de lezing ging over DEC's en proefdierwelzijn, de focus ligt vooral op het verwachte ongerief men denkt vaak vanuit het negatieve (biologische ingrepen) wat als....

Afsluitend, goed literatuuronderzoek naar en publiceren over welzijnsverbeteringen bij (proef) dieren draagt bij aan goed (proef)dieronderzoek.

Dr. Johanneke van der Harst

De afsluitende lezing van deze dag kwam van dr. Johanneke van der Harst, Delta Phenomics B.V. Ethologische visie op welzijn en ongerief. In de ethologie gaan we van het ene uiterste naar het andere uiterste. Van veldobservaties van in het wild levende voorouders tot geautomatiseerde en gecontroleerde testen met diermodellen. Belangrijk is eerst het gedrag te beschrijven, te observeren en dan te interpreteren en te verklaren. Dan te testen: een hypothese > voorspellen

> onderzoeken. Welzijn en ongerief zijn meer dan fysieke aspecten alleen, hoe ervaart een dier een handeling, mentale aspecten spelen dan een grote rol. De toepassing van biologisch welzijn wordt bepaald door de balans tussen positieve en negatieve ervaringen, beiden moeten aanwezig zijn maar zijn in verhouding, net zoals wij dat ervaren in ons dagelijks leven. Verwennen is niet goed want er moeten ook negatieve ervaringen zijn, maar de verhouding moet goed zijn. Stress waarmee je om moet kunnen gaan, zoals wij het ook in ons dagelijks leven ervaren. Dit betekent ook dat positieve ervaringen de negatieve ervaringen kunnen opheffen. Hoe passen we biologische welzijn toe met de kennis die we hebben uit de 'vrije' natuur. Het opheffen van negatieve ervaringen kan door middel van training en beloning, regelmatig positieve ervaringen creëren door plaatsen van een shelter, grotere kooien enzovoort. De kennis van (on)welzijn en de effecten hiervan dient ook het belang van het onderzoek. Maar zit misschien het (on)welzijn niet 'tussen de oren'? Het gedrag her- en erkennen? Objectief observeren en daarna het interpreteren van het natuurlijke gedrag en de behoeftes is hierbij van belang. Benader de situatie van het dier vanuit biologisch oogpunt en pas de omgang en procedures waar nodig aan om het welzijn en daarmee de kwaliteit van het onderzoek te waarborgen.

Paneldiscussie en rondleiding

Het middagprogramma bestond uit een paneldiscussie en een rondleiding door de dierfaciliteiten van het CDP. Het panel bestond uit Harry van Herck (AMC, UVA) Vera Baumans (DWM, Universiteit Utrecht), Herbert Brok (BPRC) en Frank van den Broek (de nieuwe VWA). Door een aantal stellingen aan de deelnemers voor te leggen ontstond er een levendige discussie over dierwelzijn en welzijnsbewaking.

De rondleiding was erg interessant en werd gegeven door enthousiaste CDP-medewerkers. Afsluitend was er de traditionele borrel.

We kunnen weer terug kijken op een geslaagde themadag, houdt de website van de BV in de gaten voor de eerstvolgende themadag.

«